

YDK 341

DOI: 10.5281/zenodo.15310754

Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iştirakçısı olan dövlətlər arasında gömrük sahəsində əməkdaşlığın beynəlxalq hüquqi əsasları

Mahmudov Orxan Kamran oğlu,
Bakı Dövlət Universitetinin doktorantı.
 e-mail: mahmudov.orkhan@bk.ru

etməlidirlər. Beləliklə, MDB ölkələrinin ərazilərində azad ticarət zonasının yaradılması üçün normativ-hüquqi baza yaradıldı.

10 oktyabr 2000-cü ildə Astanada Belarus Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğızıstan Respublikası, Rusiya Federasiyası və Tacikistan Respublikası Avrasiya İqtisadi Birliyinin təsis edilməsi haqqında Müqavilə imzalamışlar.

Gömrük sahəsində əsas sənədlərdən biri ilk üç dövlətin imzaladığı Gömrük Birliyi haqqında 20 yanvar 1995-ci il tarixli Sazişdir [14]. Saziş Gömrük Birliyi yaradılmasının aşağıdakı mərhələlərini nəzərdə tutur:

Açar sözlər: Azərbaycan, hüquq, məcəllə, gömrük, beynəlxalq.

Hər şeydən əvvəl qeyd etməliyik ki, 24 sentyabr 1993-cü il tarixdə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iştirakçısı olan dövlətlər arasında 34 (otuz dörd) maddədən ibarət olan İqtisadi Şüranın yaradılması haqqında müqavilə imzalandı [2]. Bu müqavilə MDB ərazisində vahid iqtisadi məkanın yaradılmasının ilk mərhələsi sayılırdı. Hesab olunurdu ki, İqtisadi Şüranın yaradılması haqqında müqavilə çoxsaylı ticarət maneələrini aradan qaldırmağa imkan verəcək, ticarət dövriyyəsinin artmasına təkan verəcək və MDB ölkələrində dayanıqlı iqtisadi artım üçün ilkin şərait yaradacaq.

15 aprel 1994-cü il tarixdə Azad Ticarət Zonası haqqında Saziş imzalandı [13]. Həmin Sazişə əsasən, dövlətlər iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi və iqtisadi inkişafda maraqların təmin olunması üçün rüsumsuz ticarət həyata keçirməli, qarşılıqlı ticarətdə tarif və qeyri-tarif məhdudiyətlərini ləğv

1) Azad ticarət zonasının yaradılması haqqında 15 aprel 1994-cü il tarixli Sazişin fəaliyyət mexanizminin əməli tətbiqi. Bu sazişin imzalandığı gündən etibarən dörd ay ərzində xarici iqtisadi fəaliyyətə toxunan xarici ticarət, gömrük, valyuta-maliyyə, vergi və digər qanunvericiliyin eyniləşdirilməsi. Gömrük Birliyinin tərəflərdən birinin müvafiq səlahiyyətlərinin verilməsi əsasında üçüncü ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı münasibətlər mexanizminin formalaşdırılması.

2) birinci mərhələdə nəzərdə tutulmuş bütün tədbirlərin yerinə yetirilməsindən sonra üzv-dövlətlərin gömrük ərazilərinin birləşdirilməsi, Gömrük Birliyinin beynəlxalq hüquq subyektliliyi və mövcud beynəlxalq müqavilələrin taleyi məsələsinin həlli. Gömrük Birliyinin üzvləri 09 dekabr 1994-cü il tarixli MDB ölkələrinin xarici ticarətinin gömrük statistikasının vahid metodologiyasını [9] (25 noyabr 2005-ci ildə bu Sənəd qüvvəsini itirmişdir), sonrakı dəyişiklik və əlavələrlə 24 sentyabr 1993-cü il tarixli Əmtəənin mənşəyi olan ölkənin müəyyən edilməsi qaydalarını [7], 15 aprel 1994-cü il tarixli

Malların geriyə ixracı və geriyə ixrac üçün icazənin verilməsi qaydası haqqında Sazişi tətbiq edirlər [15].

10 fevral 1995-ci il tarixdə MDB üzvü olan ölkələrin gömrük qanunvericiliyinin əsasları qəbul olunmuşdur [5].

MDB-nin Gömrük Birliyinə Rusiya, Belarus, Qazaxıstan və Qırğızıstan daxildir. Qırğızıstan Respublikası həmin sazişə 1996-cı ildə qoşulmuşdur. Sənəddə qeyd olunur ki, tərəflər Gömrük birliyini formalaşdırır, onun formalaşdırılmasının məqsəd və prinsipləri, mexanizmi və mərhələləri, fəaliyyət qaydası, gömrük rüsumları, vergiləri və yığımalarının bölüşdürülməsi, müvəqqəti məhdudiyyətlərin və gömrük nəzarətinin tətbiqi şərtləri RF ilə Belarus Respublikası arasında 6 yanvar 1995-cı il tarixli Gömrük Birliyi haqqında sazişlə müəyyən olunur [11].

Gömrük Birliyinin məqsədləri təsərrüfat subyektlərinin sərbəst qarşılıqlı iqtisadi fəaliyyəti üçün maneələrin aradan qaldırılması yolu ilə birgə hərəkətlərlə ölkələrinin sosial-iqtisadi tərəqqisinin, iqtisadiyyatın sabit inkişafının, sərbəst əmtəə mübadiləsinin və vicdanlı rəqabətin təmin edilməsi, ölkələrin iqtisadi siysətinin uzlaşdırılmasının möhkəmləndirilməsi və milli xalq təsərrüfatının hərtərəfli inkişafının təmin edilməsi, ümumi iqtisadi məkanın formalaşdırılması üçün şərait yaradılması, üzv-dövlətlərin dünya bazarına çıxması üçün şərait yaradılmasıdır. Gömrük Birliyi dövlətlərin iqtisadi birliyi kimi aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır.

Gömrük Birliyinin üzvü olan dövlətlərin vahid gömrük məkanının formalaşdırılması aşağıdakı yollarla həyata keçirilir: ölkələr arasında onların ərazisindən çıxan əmtəələrin ticarətində ekvivalent qüvvəyə malik gömrük rüsumlarının, vergilərinin və yığımalarının, habelə kəmiyyət məhdudiyyətlərinin ləğvi;

üçüncü ölkələrlə münasibətlərdə eyni ticarət rejiminin, ümumi gömrük tariflərinin və xarici ticarətin qeyri-tarif tənzi mi tədbirlərinin müəyyən edilməsi və tətbiqi; Rusiya Hökuməti ilə Belarus Hökuməti arasında xarici iqtisadi fəaliyyətin tənzi mlənməsinin vahid qaydası haqqında 12 aprel 1994-cü il tarixli Sazişin müddəaları əsasında Gömrük Birliyinin üçüncü dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı münasibətlər mexanizminin formalaşdırılması.

31 dekabr 1996-cı ildə "dördlər" in Dövlətlərarası Şurasının "Gömrük Birliyi haqqında sazişlərin həyata keçirilməsi üzrə tədbirlər haqqında" qərarı qəbul edilmişdir. Qərar da Rusiya, Belarus, Qazaxıstan və Qırğızıstan hökumət başçıları nın həmin dövlətlərin İnteqrasiya Komitəsinin Gömrük Birliyinin icra orqanı kimi müəyyən edilməsi haqqında qərarı bəyənilmişdir [8]. Bu dövlətlərin İnteqrasiya Komitəsi haqqında əsasnaməyə dəyişiklik və əlavələr edilmiş, Gömrük Birliyi haqqında sazişlərin həyata keçirilməsi məsələlərinə dair qərarların qəbul edilməsi qaydası haqqında Əsasnamə təsdiq edilmişdir [6].

Dövlətlərarası Şura İnteqrasiya Komitəsi tərəfindən Gömrük Birliyi haqqında sazişlərin icrası ilə bağlı məsələlərə baxılarkən Gömrük Birliyinin üzvü olan dövlətlərin xarici iqtisadi və gömrük idarələrinin rəhbərlərinin iştirakını məcburi hesab etmişdir.

28 sentyabr 2001-ci ildə Moskvada Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iştirakçısı olan dövlətlərə gətirilən mallara texniki, tibbi, əczaçılıq, sanitar, baytar və fitosanitar normaların, qaydaların və tələblərin tətbiq edilməsi haqqında Saziş imzalanmışdır. Azərbaycan Respublikası bu Sazişi xüsusi rəy ilə imzalamışdır. Xüsusi rəy də deyilir: "MDB iştirakçısı olan dövlətlərin Ümumi aqrar ba-

zarı haqqında 1998-ci il 6 mart tarixli Sazişin və Baytarlıq sahəsində əməkdaşlıq haqqında 1993-cü il 12 mart tarixli Sazişin müddəaları Azərbaycan Respublikası üçün həmin sənədlərə o qoşulduqdan sonra qüvvəyə minəcəkdir".

Azərbaycan Respublikasının 12 fevral 2002-ci il tarixli Qanunu ilə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iştirakçısı olan dövlətlərə gətirilən mallara texniki, tibbi, əczaçılıq, sanitar, baytar və fitosanitar normaların, qaydaların və tələblərin tətbiq edilməsi haqqında Saziş təsdiq edilmişdir [1]. Həmin Saziş 14 (on dörd) maddədən və 3 (üç) Əlavədən ibarətdir.

28 sentyabr 2001-ci il tarixli Sazişin 1-ci maddəsində qeyd olunur ki, Tərəflərin gömrük ərazilərinə gətirilən mallara texniki, tibbi, əczaçılıq, sanitar, baytarlıq və fitosanitar normaların, qaydaların və tələblərin tətbiq edilməsi malların ölkəyə gətirilməsi zamanı yol verilən pozuntuların aşkara çıxarılmasına, qarşısının alınmasına və pozuntulara yol verilməməsinə yönəldilmiş norma və qaydaların məcmusundan ibarətdir.

Adıçəkilən Sazişin 2-ci maddəsinə əsasən, Tələblərin tətbiqi qaydası Tərəflərdən hər hansı birinin ərazisində istehsal olunan və digər Tərəflərin gömrük ərazilərinə aparılmaq üçün nəzərdə tutulan mallara şamil edilir.

Sözügədən Sazişin 7-ci maddəsinə görə Tərəflərin gömrük ərazilərinə dərman vasitələrinin, tibbi təyinatlı məmulatın və tibbi texnikanın, biopreparatların, heyvanları mühafizə vasitələrinin, baytarlıq avadanlığı və alətlərinin gətirilməsi Tərəflərin milli qanunvericiliklərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

28 sentyabr 2001-ci il tarixli Sazişin "Məhsulun sertifikatlaşdırılmasının keçiril-

məsi tərzı və qaydalarına verilən ümumi tələblər" başlıqlı 1-ci Əlavəsi 3 (üç) bənddən ibarətdir. Birinci bənd "Ümumi müddəalar", İkinci bənd "Məhsulun sertifikatlaşdırılmasının keçirilməsi qaydasına verilən ümumi tələblər", Üçüncü bənd isə "Sertifikatlaşdırmanın nəticələri haqqında informasiyaya verilən ümumi tələblər" adlanır.

1-ci Əlavənin 1.9-cu bəndində göstərilir ki, məhsulun sertifikatlaşdırılması işlərinin nəticələrinin tanınması qaydaları Standartlaşdırma, metrologiya və sertifikatlaşdırma üzrə Dövlətlərarası Şuranın 1993-cü il oktyabrın 20-də qəbul etdiyi Sertifikatlaşdırma işlərinin nəticələrinin tanınması Qaydası (4-93 nömrəli Protokol) ilə, Şuranın 1995-ci il 12 oktyabr tarixli iclasında Qaydanın 6-cı bəndinə edilmiş dəyişikliklərlə (8-95 nömrəli Protokol) və Tərəflər arasında bu sahəyə aid olan ikitərəfli sazişlərlə tənzimlənir.

28 sentyabr 2001-ci il tarixli Sazişin "Məcburi sertifikatlaşdırılmalı olan malların MDB iştirakçısı olan dövlətlərin gömrük ərazilərinə gətirilməsi qaydası haqqında Əsasnamə" sərəlvhəli 2-ci Əlavəsi də 3 (üç) bənddən ibarətdir. Birinci bənd "Ümumi müddəalar", İkinci bənd "Gömrük rejimlərinin şərtlərinə uyğun olaraq malların buraxılışının xüsusiyyətləri", Üçüncü bənd isə "Gətirilən malların gömrük rəsmiləşdirilməsi" adlanır.

2-ci Əlavənin 1.1-ci bəndində qeyd olunur ki, məcburi sertifikatlaşdırılmalı olan mallar sərbəst dövriyyə üçün Tərəflərin gömrük ərazilərinə buraxılarkən bu dövlətlərdə müəyyən edilmiş texniki rəqlamentlərə, məcburi standartlara və tələblərə uyğun olmalıdır. Müvafiq hallarda milli sertifikatlaşdırma sistemində akkreditə olunmuş, məhsulun sertifikatlaşdırılması üzrə orqanların verdiyi uyğunluq sertifikatı və ya bu dövlətdə müəy-

yənləşdirilmiş qaydada təsdiq edilmiş sertifikatın surəti yaxud səlahiyyətli dövlət orqanlarının digər icazə sənədləri olmalıdır. Göstərilən sənədlər gömrük rəsmiləşdirilməsi zamanı gömrük bəyannaməsi ilə birlikdə gömrük orqanlarına təqdim edilir.

Yuxarıda adıçəkilən Sazişin "MDB iştirakçısı olan dövlətlərin sərhədlərindən keçirilən mallara sanitari, baytar və fitosanitar nəzarətin təşkilinə verilən ümumi tələblər haqqında Əsasnamə" adlı 3-cü Əlavəsi də 3 (üç) bənddən ibarətdir. Birinci bənd "Ümumi müddəalar", İkinci bənd "Nəzarətin təşkili və nəzarətdə olan mallara verilən tələblər", Üçüncü bənd isə "Nəzarətdə olan malların gətirilməsinin rəsmiləşdirilməsi qaydası" adlanır.

3-cü Əlavənin 3.1-ci bəndində bildirilir ki, buraxılış məntəqələrində idxalçı dövlətin dövlət nəzarəti orqanları idxalçı dövlətin milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq, gətirilən mallara bütün nəzarət növlərini həyata keçirirlər. Dövlət nəzarəti orqanlarının əməkdaşları nəzarətdə olan malların müşayiətedici sənədlərini öz səlahiyyətləri hüdudlarında yoxlayırlar. Zərurət olduqda, baxış keçirilir və laboratoriya ekspertizaları üçün gömrük orqanları ilə razılaşdırılmış qaydada nümunələr götürülür. Nəzarətdə olan mallar üzərində səlahiyyətlərə malik olan şəxslər dövlət nəzarəti orqanının öz səlahiyyətləri çərçivəsində bu mallara dair irəli sürə biləcəyi əlavə tələblərə tabe olmağa borcludurlar.

Nəzarətdə olan malların gətirilməsinin mümkünlüyü barədə gömrük orqanlarının xəbərdar edilməsi qaydası Tərəflərin milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilir.

27 noyabr 2009-cu ildə Gömrük Birliyinin Gömrük Məcəlləsi qəbul edilmişdir [16].

Artıq 1 yanvar 2010-cu ildən etibarən Rusiya Federasiyası, Belarus Respublikası və Qazaxıstan Respublikasının Gömrük birliyi haqqında saziş və vahid gömrük tarifi qüvvəyə minmişdir.

25 may 2010-cu ildə Rusiya, Belarus və Qazaxıstanın Gömrük Birliyinin Komissiyası üç ölkənin büdcəsinə idxal gömrük rüsumlarının hesablanması mexanizmini və nisbətlərini razılaşdırmışlar. Qəbul edilmiş qərara görə, hər bir tərəf üçün idxal gömrük rüsumlarının məbləği aşağıdakı kimi bölünür: Belarus Respublikası - 4,70 faiz, Qazaxıstan Respublikası - 7,33 faiz, Rusiya Federasiyası - 87,97 faiz [12].

Ekspertlər qeyd edirdilər ki, Gömrük Birliyi ölkələrinin oraya daxil olmayan postsovet dövlətləri ilə iqtisadi münasibətlərinin sonrakı inkişafına gəlincə, Gömrük Birliyi real surətdə fəaliyyət göstərməyə başlasa və özünün həyat qabiliyyətliyini göstərsə, Mərkəzi Asiya ölkələri üçün bu qurumda birləşmək, yaxud ona daha diqqətlə yanaşmaq istəyi yarana bilər. Gömrük birliyi yeni üzvlərin qəbulu üçün qapalı deyildir, o genişləndə bilər.

Qeyd etməyi zəruri hesab edirik ki, Avrasiya İqtisadi Birliyi 1995-ci ildə yaradılmış Belarus Respublikasının, Qazaxıstan Respublikasının, Qırğızıstan Respublikasının və Rusiya Federasiyasının Gömrük Birliyi əsasında təşkil olunmuşdur. Gömrük Birliyinin yeni beynəlxalq iqtisadi təşkilata çevrilməsi təşəbbüsü ilə 2000-ci ilin may ayında Rusiya Federasiyası çıxış etmişdir.

09 dekabr 2003-cü ildə Avrasiya İqtisadi Birliyinə BMT Baş Məclisi yanında müşahidəçi statusu verilmişdir [4].

2005-ci ilin sentyabrın 27-də Düşənbədə Avrasiya İqtisadi Birliyi ölkələri Birlik döv-

lətlərinin yanacaq-energetika balansının birgə inkişafına dair saziş imzalamışlar [10].

7 sentyabr 2005-ci ildə Sankt-Peterburqda Mərkəzi Asiya Əməkdaşlığı Təşkilatının sammitdə Mərkəzi Asiya Əməkdaşlığı Təşkilatının Avrasiya İqtisadi Birliyi ilə birləşməsi haqqında qərar qəbul olunmuşdur [3].

2005-ci ilin noyabrında Avrasiya İqtisadi Birliyi yanında maliyyə-iqtisadi siyasət üzrə Şura işə başlamışdır. Şuranın həmsədri qeyd etmişdir ki, bu orqanın əsas vəzifəsi birliyin və onun tərkibinə daxil olan dövlətlərin iqtisadi və maliyyə siyasəti sahəsində inkişaf strategiyasının və taktikasının işlənilib hazırlanmasıdır.

24 yanvar 2006-cı ildə Avrasiya İqtisadi Birliyi Dövlətlərarası Şurasının Sankt-Peterburqda keçirilən növbədənənar iclasında Özbəkistanın Avrasiya İqtisadi Birliyinə qoşulması haqqında protokol imzalanmışdır.

2006-cı ilin iyununda Avrasiya İqtisadi Birliyi ölkələrinin Minsk sammitində qərar qəbul olunmuşdur ki, Gömrük birliyinin formalaşdırılması üzrə gələcək iş Avrasiya İqtisadi Birliyinin bazasında Vahid İqtisadi Məkan layihəsinə edilən əlavələr nəzərə alınmaqla aparılacaqdır. Bu qərarın məqsədəuyğunluğu Avrasiya İqtisadi Birliyinin məqsəd və vəzifələrinin eyni - ümumi bazarın və vahid iqtisadi məkanın yaradılmasından ibarət olması ilə şərtlənir [3].

2 noyabr 2006-cı ildə Qazaxıstan Respublikasının parlamenti Belarus Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğızıstan Respublikası, Tacikistan Respublikası və Rusiya Federasiyası arasında bağlanmış vətəndaşların vizasız qarşılıqlı gediş-gəlişi haqqında protokolu təsdiqləmişdir. Protokolun şərtlərinə görə, Avrasiya İqtisadi Birliyinin üzvü olan dövlətlər arasında vizasız rejim saxlanmaqla

həmin dövlətlərin vətəndaşlarının birlik ərazisində hərəkəti üçün sənədlərin vahid siyahısı tətbiq olunur.

6 oktyabr 2007-ci ildə Düşənbədə keçirilən Avrasiya İqtisadi Birliyinin sammitində Rusiya Federasiyası, Qazaxıstan Respublikası və Belarus Respublikası gömrük birliyinin konsepsiyası qəbul edilmişdir. Gömrük Birliyinin yaradılması üzrə fəaliyyət planı üç illiyə nəzərdə tutulmuşdur. Habelə fəvqəlmillə orqan olan Gömrük Birliyinin komissiyasının formalaşdırılması haqqında qərar qəbul edilmişdir.

2008-ci ilin oktyabrında Özbəkistan Respublikası bildirmişdir ki, bu dövlətlərarası birliyin fəaliyyətinin səmərəliliyinə şübhə ilə yanaşdığından Avrasiya İqtisadi Birliyində üzvlüyünü dayandırır. 12 noyabr 2008-ci ildə Avrasiya İqtisadi Birliyi rəsmən Özbəkistan Respublikasının bu təşkilatda üzvlüyünün dayandırılması faktını təsdiq etdi [3].

12 dekabr 2008-ci ildə Moskvada Avrasiya İqtisadi Birliyi ölkələrinin dövlətlərarası şurasının iclası keçirildi. Həmin iclasda Özbəkistan Respublikasının Avrasiya İqtisadi Birliyinə üzvlüyünün dayandırılması haqqında qərar qəbul edildi. Bundan başqa, görüşün yekunlarına əsasən hökumət başçıları investisiyaların təşviqi və qarşılıqlı müdafiəsi haqqında saziş, texniki rəqlamentlərin uyğunlaşdırılması haqqında saziş imzalamış, Avrasiya İqtisadi Birliyinin üzvü olan dövlətlərin ümumi iqtisadi bazarının formalaşdırılması konsepsiyasını qəbul etmişlər [3].

Vəzifələr qismində azad ticarət rejiminin tam həcmdə formalaşdırılmasının başa çatdırılmasını, ümumi gömrük tarifinin və tarifsiz tənzimləmə tədbirlərinin vahid sisteminin formalaşdırılmasını; kapitalın hərəkət azadlığının təmin edilməsini; ümumi maliyyə

bazarının formalaşdırılmasını; Avrasiya İqtisadi Birliyi çərçivəsində vahid valyutaya keçidin prinsiplərinin və şərtlərinin uzlaşdırılmasını; əmtəə və xidmətlərin ticarətinin və onların daxili bazarlara daxil olmasının ümumi qaydalarının müəyyən edilməsini; gömrük tənzimlənməsinin vahid sisteminin yaradılmasını qeyd etmək olar.

29 may 2014-cü ildə Avrasiya İqtisadi İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə imzalanaraq 1 yanvar 2005-ci il tarixdə qüvvəyə minmişdir. İttifaqın məqsədi İttifaq çərçivəsində malların, xidmətlərin, kapitalın və işçi qüvvəsinin sərbəst hərəkəti, iqtisadiyyat sahələrində Müqavilə və beynəlxalq müqavilələrlə müəyyən edilən koordinasiya, razılaşıdırılmış və vahid siyasətin aparılmasını təmin etməkdir.

İttifaq üzv-dövlətlərin əhalisinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi naminə stabil inkişaf üçün şərait yaradılması və milli iqtisadiyyatların rəqabət qabiliyyətinin artırılması, hərtərəfli modernləşdirilməsi, kooperasiyası məqsədi ilə yaradılmışdır.

Gömrük İttifaqı hüdudlarında malların qarşılıqlı ticarətinə gömrük rüsumları və xüsusi müdafiə, antidempinq və kompensasiya istisna olmaqla, iqtisadi xarakterli məhdudiyyətlər tətbiq edilməyən vahid gömrük ərazisini nəzərdə tutan iştirakçı-ölkələrin ticarət-integrasiya formasıdır. Bu zaman Gömrük İttifaqı iştirakçı-ölkələrin üçüncü ölkələrlə ticarəti zamanı vahid gömrük tarifləri və digər tənzimləmə tədbirləri tətbiq edirlər. Gömrük İttifaqının vahid gömrük ərazisini Gömrük İttifaqı iştirakçı-ölkələrinin əraziləri, eləcə də süni adalar, qurğular, tikintilər və Gömrük İttifaqı üzv-dövlətlərin müstəsna yurisdiksiyasına aid olan digər obyektlər təşkil edir.

İttifaqda gömrük tənzimlənməsi Gömrük Məcəlləsi və İttifaqın hüquqlarından ibarət olan aktlar da daxil olmaqla, gömrük hüquq münasibətlərini tənzimləyən beynəlxalq müqavilələrə müfəviq olaraq həyata keçirilir. İttifaqda gömrük tənzimlənməsi İttifaqın gömrük sərhədini keçməklə malların yerdəyişməsi zamanı şəxslərin hüquq bərabərliyi prinsiplərinə, həyata keçirilən gömrük əməliyyatlarının dəqiqliyinə, aydınlığına və ardicilliyinə, beynəlxalq müqavilələrin və gömrük tənzimlənməsi sahəsindəki aktların işlənilməsində, tətbiqində aşkarlığa və onların beynəlxalq hüquq normaları ilə harmonisaziyasına (ahəngləşdirilməsinə), habelə gömrük nəzarətinin müasir metodlarının tətbiqinə və gömrük orqanlarının fəaliyyətində informasiya texnologiyalarından maksimum istifadə edilməsinə əsaslanır.

Gömrük İttifaqı və Avrasiya İqtisadi İttifaqı çərçivələrində hazırkı dövrə qədər iştirakçı-dövlətlərin ərazisində malların hərəkətini sadələşdirmək üçün nəzərdə tutulan aşağıdakı əsas beynəlxalq müqavilələr qəbul edilmişdir:

- Texniki tənzimləmə, sanitariya, baytar və fitosanitar tədbirlər sahəsində razılaşıdırılmış siyasət aparılması haqqında Saziş;
- Vahid texniki tənzimləmə prinsipləri və qaydaları haqqında Saziş;
- Texniki rəqlamentlərin ahəngləşdirilməsinin əsasları haqqında Saziş;
- Avrasiya İqtisadi İttifaqı üzv-dövlətlərinin bazarlarında məhsulların dövriyyəsinin Vahid Nişanının tətbiq edilməsi haqqında Saziş;
- Texniki tənzimləmə sanitariya, baytar və fitosanitar tədbirlər sahəsində Avrasiya İqtisadi İttifaqının informasiya sisteminin yaradılması haqqında Saziş;
- Gömrük İttifaqı ərazisində uyğunluğun məcburi qiymətləndirilməsi (təsdiqi) lazım

olan məhsulların dövriyyəsi haqqında Saziş;
– Uyğunluğun təsdiq edilməsi üzrə işləri yerinə yetirən sınaq laboratoriyalarının (mərkəzlərinin) və sertifikatlaşdırılma üzrə (uyğunluğun təsdiqi üzrə) akkreditasiya orqanlarının qarşılıqlı tanınması haqqında Saziş.

Hazırda Rusiya Federasiyası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğızıstan Respublikası, Ermənistan Respublikası və Belarus Respublikası həmin İttifaqın üzvüdürlər. Kuba, Moldova respublikası və Özbəkistan Respublikası isə müşahidəçi statusuna malikdirlər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

- Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iştirakçısı olan dövlətlərə gətirilən mallara texniki, tibbi, əczaçılıq, sanitariya, baytar və fitosanitar normaların, qaydaların və tələblərin tətbiq edilməsi haqqında" Sazişin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu // 12 fevral 2002-ci ildə qəbul edilmişdir: [Elektron resurs] / <https://e-qanun.az/framework/1475>
- Договор стран СНГ от 24 сентября 1993 "О создании Экономического союза": [Электронный ресурс] / <https://is.gd/uCC3Yr>
- Евразийское экономическое сообщество: [Электронный ресурс] / <https://is.gd/iCzW5G>
- О предоставлении Евразийскому Экономическому Сообществу статуса наблюдателя в Генеральной Ассамблее ООН: [Электронный ресурс] / https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/rso/1664756/
- Основы таможенных законодательств государств-участников Содружества независимых государств // Утверждены Решением Совета глав государств Содружества Независимых Государств 10 февраля 1995 года: [Электронный ресурс] / <https://is.gd/Zu92C6>
- Положение о порядке внесения в правительства государств - участников Таможенного союза проектов постановлений и распоряжений по вопросам, затрагивающим положения соглашений о Таможенном союзе от 22 октября 1997 г. № 6: [Электронный ресурс] / <https://is.gd/oy8qHh>
- Правила определения страны происхождения товаров (утв. решением Совета глав правительств СНГ от 24.09.1993): [Электронный ресурс] / https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_3646/#
- Решение Межгосударственного Совета Республики Беларусь, Республики Казахстан, Кыргызской Республики и Российской Федерации от 31 декабря 1996 г. № 4 "О мерах по реализации соглашений о Таможенном союзе": [Электронный ресурс] / <https://is.gd/5PeuxX>
- Решение Совета глав правительств СНГ "О Единой методологии таможенной статистики внешней торговли государств-участников Содружества Независимых Государств" (Принято в г. Москве 09 декабря 1994): [Электронный ресурс] / <https://is.gd/f2dgiC>
- Соглашение о совместной разработке топливно-энергетического баланса государств - членов Евразийского экономического сообщества (27 сентября 2005 г.): [Электронный ресурс] / <https://is.gd/w17GuK>
- Соглашение о Таможенном союзе между Российской Федерацией и Республикой Беларусь (Заклучено в г. Минске 06 января 1995 г.): [Электронный ресурс] / <https://is.gd/LqWUd>
- Соглашение об установлении и применении в Таможенном союзе порядка зачисления и распределения ввозных таможенных пошлин (иных пошлин, налогов и сборов, имеющих эквивалентное действие) // Заклучено в г. Санкт-Петербурге 20 мая 2010: [Электронный ресурс] / <https://is.gd/8wnhFT>
- Соглашение от 15 апреля 1994 г. "О создании зоны свободной торговли": [Электронный ресурс] / <https://www.alta.ru/tamdoc/94ss0001/>
- Соглашение от 20 января 1995 год "О Таможенном союзе": [Электронный ресурс] / <https://www.alta.ru/tamdoc/95soglts/>

15. Соглашение стран СНГ от 15 апреля 1994
О реэкспорте товаров и порядке выдачи
разрешения на реэкспорт: [Электронный
ресурс] / [https://www.consultant.ru/docu-
ment/cons_doc_LAW_3645/](https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_3645/)
16. Таможенный кодекс Таможенного союза
от 27 ноября 2009 года: [Электронный ре-
сурс] / <https://www.alt.ru/tamdoc/09a00etk/>
17. Gömrük hüququ.Dərslük / Kol.müəlliflər:
Novruzov Q.N., Qəmbərov H.D., Hüseynova
F.E. Bakı, "Zərdabi Nəşr" MMC nəşriyyat-
poliqrafiya müəssisəsi, 2021, 592 s.

**Международно-правовые основы сотрудничества в таможенной
сфере государств Содружества Независимых Государств**

**Махмудов Орхан Камран оглы,
докторант Бакинского государственного университета.**

10 октября 2000 года в Астане Республика Беларусь, Республика Казахстан, Кыргызская Республика, Российская Федерация и Республика Таджикистан подписали Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества.

Ключевые слова: Азербайджан, право, кодекс, таможня, международный.

**International legal foundations of cooperation in the field of customs
between the states of Commonwealth of Independent States**

**Mahmudov Orkhan Kamran,
doctoral student of Baku State University.**

On October 10, 2000, in Astana, the Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, the Russian Federation and the Republic of Tajikistan signed the Treaty on the Establishment of the Eurasian Economic Community.

Key words: Azerbaijan, law, code, customs, international.

**Bağımsız Devletler Topluluğu'na katılan devletler arasında gümrük
alanında işbirliğinin uluslararası hukuki temelleri**

**Mahmudov Orkhan Kamran oğlu,
Bakü Devlet Üniversitesi doktora öğrencisi.**

10 Ekim 2000 tarihinde Belarus Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu ve Tacikistan Cumhuriyeti tarafından Astana'da Avrasya Ekonomik Birliği'nin Kurulmasına Dair Anlaşma imzalandı.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, hukuk, kanun, gelenek, uluslararası.

